

Oppstuggusetra ved Joldalshytta

(Reidun Mæse)

Vår stakkars jord treng til slike fjell likesom mannalivet til store tankar og gode gjerningar.

(A. O. Vinje.)

Hvordan holde myggen på avstand

Det er en kjent sak at alle de tusener som ferdes i vårt lands eventyrlige fjellverden om sommeren, har et veldig problem å stri med: insektplagen!

Myggen er kanskje den verste, denne blodsugende lille krabat, som går på med dødsforakt. Dens liv er kort, og derfor skyr den intet for å skaffe seg de goder som den av naturen er tiltenkt. Men så skal vi heller ikke glemme kleggen og knotten. På våre kanter kaller vi den *blinding*. Navnet er kanskje et dialektuttrykk, sannsynligvis er det kommet fra samene.

Som kjent kommer myggen først, de andre stormtroppene kommer litt senere i sesongen, men de kan til sine tider, og under gunstige forhold, gjøre livet surt for alle som ferdes i fjellet. Det kan bli så galt at man heller ville ønske seg en kald snehule, istedet for et koselig telt ved et fint fiskevann.

Jeg skal her fortelle om noen av mine møter med disse innpåslitne og enerverende parasitter. Du kan ikke puste uten å få dem inn i munnen, og du kan ikke få i deg en matbit, uten at den er dekket av mygg. Jeg tror ikke at man tar skade om man spiser noen hundre av disse insektene, men ekkelt er det jo.

Selv er jeg vokset opp på en fjellgård, og ble vant til denne plagen fra barnsben av. I grunnen gjorde det ikke meg så mye. Det ble fortalt at jeg hadde sameblod i mine årer, noe jeg var stolt av hvis det var sant. Det ble også sagt at myggen ikke likte sameblod. Om det er noe i dette vet jeg ikke, men sikkert er det i alle fall at samene bryr seg lite om disse vingede skarer som forpester livet for oss andre friluftsmennesker.

Den første gangen jeg var utsatt for et virkelig storangrep av myggen, var på Finnmarksvidda. Vi skulle kjøre med bil til Kautokeino,

og på veien bestemte vi oss for å ta en rast og koke en kaffekjel over primusen. Men det var ikke mulig. Luften rundt oss var så tett av myggsvermene, at de nesten skygget for lyset. Uvanlig store var disse krabatene, og hadde en fantastisk og dødsforaktende evne til å gå på. Vi måtte skyndsomt redde oss inn i bilen igjen. For meg er det ganske ufattelig hvorledes samene kan leve oppe på disse viddene gjennom hele sommeren, med små barn. Kan det være noe i dette at myggen ikke liker sameblod? Jeg vet ikke, men rart er det i alle fall.

Det er klart at jeg kunne ha fortalt en masse historier om kampen med myggen. Men det er ikke nødvendig. Alle som ferdes i vår villmark har fått sin lærepenge, og kan fortelle like mye om dette som jeg. Nei, det jeg vil frem til med denne lille beretning, er at jeg faktisk har funnet frem til *to sikre metoder* for å holde myggen borte.

Det var min far som lære meg den ene metoden. Min litt eldre bror og meg var sammen med far på fisketur i et lite fjellvann i Rana. Vi hadde fine sommerdager, med fullt lys hele døgnet. Vi bar med oss en liten båt opp til vannet, og satte våre garn. Der var det stor og fin røye på 2—3 kilo, og vi fikk bra fangster.

Men så var det myggen! Den holdt på å ta livet av oss. Aldri hverken før eller senere har jeg opplevd noe så forferdelig. Selv om vi gjorde opp bål, og satt så nær inntil at far svidde sine barter, var myggen like pågående. Da var det at far sa:

— Vi skal koke neverolje.

I vår bagasje hadde vi en literboks med salt. Dette fylte vi over i en pose, og dermed var boksene fri. Så gikk far opp i småskogen rundt oss og plukket frem gammel never, biter på opptil en centimeters tykkelse. Etterhvert plasserte han boksen med neveren litt på skrå over bålet. Etterhvert som temperaturen inne i boksen steg, sank neveren sammen. Det dannet seg en mørk masse nede på bunnen, omtrent som brun og tykk sirup. Vi fikk frem over en halv kopp av denne merkelige substansen. Med denne smurte vi inn hender og ansikt. Vi ble brunsvarte i fjeset; jeg er sikker på at om en zulu-neger hadde dukket frem av småskogen ville han ha godtatt oss som gode frender.

Men så kommer jeg til hovedsaken: Ikke en mygg kom i nærheten av oss! Jeg la meg rett ut og sovnet som en sten, trett som jeg var, men ikke en mygg gikk til angrep — de sto bare og virret som en

mur en halv meter fra oss. Da vi våknet igjen etter noen timer, fikk bror og jeg oppdaget at neverolje ikke er å spøke med. Den var så sterk at den hadde laget sår enkelte steder i ansiktet. Noe farlig var det ikke, men slett ikke behagelig. Min gamle far med sin innbarkede fjellhud merket ikke noe slikt.

— Tøv, sa han til oss. Dere trenger å bli skikkelig voksne. Karer med barnehud har ikke noe å gjøre oppe i fjellet.

Bror Johan og jeg følte oss noe beskjemmet, og kom med våre forsiktige kommentarer, noe som gamlingen ikke gad svare på. Men en ting oppdaget vi: Neveroljen holdt myggen borte med 100 prosent sikkerhet. Nu vil ikke jeg anbefale ren neverolje til alle og enhver. Alminnelige bymennesker vil sannsynligvis miste en god del hud om de smører seg godt inn med dette rene naturprodukt.

I dag finnes en masse midler mot mygg, men de er etter min mening lite effektive. Smører man seg godt inn og sitter stille, kan det hjelpe noen minutter, men blir man svett sviner det hele bort. Neveroljen kryper inn i huden, og blir der over et ganske langt tidsrom.

Vi kom hjem etter et par døgn, og det måtte en veldig rengjøring til for å få neveroljen bort igjen. De små sårene min bror og jeg fikk forsvant ganske snart. Men, som sagt, et godt råd til alle som har sart hud: Vær forsiktig med å bruke ren neverolje.

Og så skal jeg fortelle om den andre metoden. Og den er jeg mester for selv, i alle fall har jeg ikke hørt om den før. Den er 100 prosent sikker, og den er helt uskadelig.

Slik gikk det til:

En sommer fant jeg ut at jeg ville tilbake til dette fine fiskevannet, der min far og bror og jeg hadde slåss med myggen. Men denne turen av de vingede skarer ville jeg ikke ha opp igjen. Så fant jeg på noe lurt, i alle fall etter egen mening: Av tykk papp bygget jeg opp en hatt som var like bred i bremmen som mine skuldre. Så satte jeg den inn med tykk linolje, slik at den ble helt vanntett. Hadde en gammel amerikansk comboy sett meg da jeg prøvde hatten, ville han sikkert blitt misunnelig. Så trålet jeg rundt i butikkene. Jeg skulle ha tak i *harnett*, altså slike merkelige ting som kvinnfolkene brukte før i tiden når de hadde stelt håret sitt, og det skulle holdes på plass til det ble tørt igjen. Det nettet jeg fikk tak i var så finmasket at myggen ikke kom igjennom. Om dette finnes i dag vet jeg ikke. Men det er

klart at slike fine nett kan produseres. Så festet jeg nett rundt kanten på den vide hatten min, og den nederste kanten av nettet ble festet til en kraftig gummistrikk som ble spent rundt brystet, øverst på overarmene. Derved ble nettet holdt langt borte fra ansikt og nakke, og myggen hadde ingen mulighet for å komme til. Men så var det hendene. Den gang var ikke nylonproduktene blitt alminnelige, men hos en kamerat som var lege fikk jeg låne et par meget tynne gummihansker, de var faktisk gjenomsiktige og usynlige, men de beskyttet hendene fullstendig.

Utstyrt med dette dro en kamerat og jeg igjen til det forjettede vann med de store røyene. Vi hadde ikke båt, og måtte *svømme* ut to-tre garn. Dette er for øvrig ganske enkelt, hvis en av selskapet er en alminnelig bra svømmer. Det er bare å knytte en snørestump på tre-fire meter i enden av garnet, og knytte fast en trepinne ytterst. Den tar svømmeren i munnen og gir seg avgårde. Kameraten står på land og slipper ut garn etter hvert. Når hele garnet er ute, roper landmannen til svømmeren, som bare kan gi seg på vei til land igjen. Dette har jeg vært med på mange ganger. Men jeg må innrømme at hvis det er på høsten, f.eks. i september, da er det kaldt. Før svømmeren drar ut, bør man ha klart et fint bål, hvor han kan varme seg når han kommer på land igjen.

Vel, myggen var like tallrik som forrige gang. Mens vi holdt på med garnsettingen ble vi nesten oppspist. Jeg var jo mye under vann og klarte meg, men Kikken, som sto på land, og skulle slippe ut garnet, hadde det fælt.

Det ble verre og verre utover kvelden. Imidlertid hadde jeg min store hatt, som min kamerat flirte av mange ganger på turen oppover. Har du tenkt å reise til Texas, sa han.

Men da vi satte oss ned ved bålet om kvelden, lette jeg fram mitt «hårnett», festet det rundt hattebremmen og rundt overarmene, og dermed var jeg sikret. Så var jeg i sekken og fant frem legehanskene. Så snart jeg hadde fått disse på hendene var jeg sikker. Jeg kunne sitte helt stille uten at en mygg hadde sjansen til å angripe hverken ansikt eller hender.

Om kvelden tok jeg fiskestangen og gikk ned til vannet. Jeg fikk den ene fisken etter den andre, riktignok ingen storer, men fin stekefisk. Min turkamerat holdt på å bli gal. Han sprang som en vill-

rein opp i de nærmeste knausene i håp om å finne litt vind, men det var helt stille i luften.

Til tross for at jeg hadde det veldig fint under min store Texas-hatt og mine legehansker, måtte vi dra hjem igjen dagen etter. Kikken var på randen av sammenbrudd, på grunn av søvnmangel og angrepene fra de vingede skarer. Bra med fin fisk hadde vi fått, men hva hjalp det? Det var bare å gi seg på vei hjemover. Noe humør ble det ikke i min kamerat før vi var kommet så langt ned i bygden at myggsvine-riet etterhvert avtok. Hans spydigheter omkring min Texas-hatt hørte jeg ikke mer om.

Dette med hårnettet og Texas-hatten er vel ikke noen ny oppfinnelse, men jeg har i alle fall ikke hørt om det før. Man skal heller ikke se bort fra at bruken av disse ting kan være en hemsko ved forskjellige arbeidsoperasjoner, men for en jeger eller sportsfisker er den helt brukbar. For det første er det store hatten litt av en paraply i regnvær, og for det annet gir den full sikkerhet mot alt som heter insektplager.

Jeg har også vært med på å brenne såkalte tjære-miler, det er i grunnen ingen kunst, og man får fram et førsteklasses naturprodukt. Dette kan man aldri få kjøpt i noen butikk. Kjøper man det som betegnes som tjære, er det et utspedd surrogat.

La meg fortelle om en liten hendelse jeg var borti for mange år siden: Jeg fikk en ekkel eksem inne i begge håndflatene. Selvsagt søkte jeg lege, og fikk medisiner og salver, men intet hjalp. En dag traff jeg en bekjent på gaten, en gammel lege. Jeg viste ham mine hender, og spurte hva jeg skulle gjøre med dette.

Uten å betenke seg svarte han: Få tak i *ordentlig råttjære*, ikke slik du kan kjøpe i butikken. Smør deg noen ganger inne i håndflatene så får vi se.

Jeg dro opp til en fjellgård, der jeg visste at tjærebrenning fremdeles var i bruk, og fikk med meg et lite glass. Etter å ha smurt inn hendene tre ganger var alt som het eksem borte.

(BJARNE BJERKMO i Villmarksliv)